

ОПОРНИ ТОЧКИ

ЗА Г-Н КРАСИМИР ПОПОВ ЗАМЕСТНИК-МИНИСТЪР НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА ЗА УЧАСТИЕ В СРЕЩА НА КОМИСИЯТА ПО ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ НА АМЕРИКАНСКАТА ТЪРГОВСКА КАМАРА В БЪЛГАРИЯ

25 НОЕМВРИ 2009 г. , 18.00 ч.
ЗАЛА „ТРИАДИЦА 2”, „ГРАНД ХОТЕЛ СОФИЯ”, ГР. СОФИЯ

I. По Оперативната програма

Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” е един от основните инструменти за активна интервенция на пазара на труда в условията на криза. В резултат на активния диалог с всички заинтересовани страни, новият екип на Министерство на труда и социалната политика предложи редица промени по сега действащите и предстоящи мерки по програмата. Тези промени са съобразени с препоръките на Европейската комисия за ефективно използване на средствата от Европейския социален фонд в условията на криза, както и с обратната връзка, която имаме с бизнеса и социалните партньори относно проблемите, които срещат при изпълнението на проекти по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”.

Основните ни усилия на този етап са съсредоточени върху разгръщането на активните мерки на пазара на труда по оперативната програма, за които до 2013 г. са предвидени 473 милиона евро. Амбицията ни е още в началото на 2010 г. в процес на изпълнение да са всичките одобрени до момента 8 схеми за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ с общ бюджет от 601 милиона лева. Дейностите, които ще финансираме са насочени както за ограничаване на безработицата и интеграция на пазара на труда на лицата от рискови групи, така и за запазване на заетостта в икономически сектори и предприятия в затруднение.

За да се улесни и ускори достъпът на гражданите и бизнеса до финансиране от ОП РЧР на заети и безработни лица ще се предоставят ваучери за включване в обучение по три схеми за предоставяне на безвъзмездна помощ:

„Развитие” е схема, по която са предвидени средства в размер на 250 милиона лева за обучение на най-малко 65 000 безработни лица. За работодателите по същата схема ще се предоставят финансови стимули в размер на минималната работна заплата за наемане на обучените безработни за период до 12 месеца, но не по-малък от 9 месеца.

„Адаптивност” е схема, която цели да бъдат ограничени масовите съкращения и напускането на работници и служители от предприятия, които по икономически причини са преминали на непълно работно време. Лицата, преминали на непълно работно време, ще имат възможност за период до 6 месеца да бъдат включени в професионално обучение и да получават стипендии в размер до 176 лева на месец. Предвидените средства са в размер на 90 милиона лева.

Схемата **„Аз мога”** ще даде възможност на поне 27 хиляди заети по трудов договор лица, да се включат в курсове за професионална квалификация или ключови компетенции. Целта е повишаване адаптивността им към изискванията на пазара на труда, а планираните средства са в размер на 26 милиона лева.

В допълнение се предвижда да продължи изпълнението на две схеми за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ чрез конкурентен подбор на проекти, по които бизнеса може да кандидатства:

Схема „**Квалификационни услуги и насърчаване на заетостта**” цели да противодейства на увеличаването на процента на безработица в България в резултат от негативните ефекти от световната финансова криза. В рамките на схемата ще се извърши обучение за придобиване или повишаване на професионалната квалификация на безработни лица, като на успешно завършилите ще бъде осигурено стажуване за период от 3 месеца. Максималният размер на безвъзмездната помощ е 200 хиляди лева, а общият бюджет на схемата е в размер на 36 милиона лева.

До края на 2013 г. е удължен периодът за изпълнение на схема „**Квалификационни услуги и обучения за заети лица - фаза 2**”, по която се предоставят квалификационни услуги и обучения за заети лица с цел повишаване производителността на труда и създаване на условия за устойчива заетост, като предвидените средства са в размер на 50 милиона лева. Индивидуалният размер на безвъзмездната помощ може да достигне до левовата равностойност на 2 милиона евро, като в зависимост от избрания компонент и големината на предприятието предоставената от оперативната програма подкрепа може да покрие до 100 % от допустимите разходи по проекта.

В подкрепа на работещите родители по схема „**Отново на работа**” със средства в размер на 64 милиона лева, ще се наемат безработни, които да се грижат за децата от 1 до 3-годишна възраст на семейства, в които и двамата родители са заети.

В отговор на заложения в програмата на правителството ангажимент за ускоряване и облекчаване на процеса по усвояване на средствата от Европейския съюз Министерство на труда и социалната политика разработи и вече прилага един иновативен за страната подход, а именно финансиране на дейностите за обучение и квалификация чрез предоставяне на ваучери на физически лица. Възможност за това ни дава приетото Постановление на Министерския съвет № 251 от 21 октомври 2009 г., което регламентира реда и начина за предоставяне на ваучери за обучение по Приоритетни оси 1 и 2 на оперативната програма.

С прилагането на ваучерния механизъм, по посочените схеми реално отпада изискването за подаване на проектни предложения. Самите проекти и тяхното изпълнение стават отговорност на Агенцията по заетостта. Така се спестяват допълнителни разходи и административното бреме за бизнеса.

Ваучерите следват човека, който се нуждае от професионално обучение или от придобиване на нови ключови компетентности. Лицата, които са целева група по съответната схема, ще имат възможност директно да подадат заявление в дирекциите „Бюро по труда”, да получат ваучер и да се включат в избраното от тях обучение. В съответствие с това постановление Агенция по заетостта започна набиране на заявления от представителите на целевите групи, както и заявления от организации, които отговарят на заложените изисквания и имат готовност да извършват обучения срещу ваучери. Държа да отбележа, че всяка една обучаваща организация, която отговаря на изискванията на приложимото законодателство, т.е. няма задължения към бюджета, притежава необходимите лицензи и материална база за провеждане на обучения и няма констатирани нарушения при управлението на публични средства, може да участва, ако желае, в изпълнението на дейностите, финансирани с ваучери.

Дадена е възможност за гъвкавост, както на фирмите, така и на отделните лица, тъй като, в случай, когато стойността на дадено обучение надхвърля определен размер в ПМС № 251/21.10.2009 г., самото лице или неговият работодател може да дофинансира разликата в сумата без това да е обвързващо с допълнителни ангажименти. Избраният подход е удачен, както за малки и средни, така и за големи предприятия, тъй като е стимул за повишаване на личната мотивация и за развитие на корпоративните стратегии в сферата на човешките ресурси.

II. По въпросите за разрешения за работа на граждани на трети държави

Гражданите на трети страни («чужденци» по българското законодателство) се нуждаят от разрешения за работа, за да работят на български пазар на труда. Нормативната уредба за тяхното пребиваване и упражняване на заетост в България е, както следва:

- Закон за чужденците в Република България
- Закон за насърчаване на заетостта
- Наредба за условията и реда за издаване, отказ и отнемане на разрешения за работа на чужденци в Република България
- Наредба № 2 от 10.09.2002 г. за условията и реда за издаване на разрешения за извършване на дейност на свободна практика от чужденци в Република България
- Наредба за условията и реда за командироване на работници или служители от държавите членки или на работници или служители от трети страни в Република България в рамките на предоставяне на услуги
- Закон за влизането, пребиваването и напускането на Република България на гражданите на Европейския съюз и членовете на техните семейства (вкл. тези членове на семейства, които са граждани на трети страни)

Нормативната уредба - накратко

Чужденец може да упражнява заетост на територията на страната след издаване на разрешение за работа. Разрешение за работа за наемане на чужденец по трудово правоотношение може да бъде издадено съобразно състоянието, развитието и обществените интереси на пазара на труда.

За разрешението за работа кандидатства работодателят, а не чужденецът. Работодателят подава искане-декларация в подразделенията на Агенцията по заетостта заедно със съпътстващите я документи.

Чужденецът изчаква в държавата на произход (в общия случай, но има изключения, при които той може да пребивава и на територията на България, докато се чака решението за издаване на разрешение за работа).

Агенцията по заетостта – в съответствие с Наредба за условията и реда за издаване, отказ и отнемане на разрешения за работа на чужденци в Република България, осъществява **т.нар. пазарен тест**, според който следва на българския пазар на труда да не е налице български гражданин или чужденци с постоянно пребиваване в Република България или с приравнени на техните права по чл. 70, ал. 3 на ЗНЗ с исканата професия, специалност и квалификация, вкл. да няма възможност за своевременното обучение на нужните на работодателя кадри.

Работодателят следва да е представил доказателства, че активно е търсил в предходен период, не по-малък от 15 дни, в рамките на пазара на труда нужния му специалист, включително в дирекция "Бюро по труда" на Агенцията по заетостта и чрез обяви в националните и местните средства за масово осведомяване.

След като се вземе решение за издаване на разрешение за работа, работодателят заплаща такса от 600 лв. в общия случай и 300 лв. за сезонна работа до 6 месеца, разрешението се издава от Агенцията по заетостта и се получава от работодателя.

Разрешението за работа е **със срок до 12 месеца**, в зависимост от трудовия договор. То може да бъде продължавано за нов срок до 12 месеца, но за общ срок от три години.

Налице са изключения за висш ръководен персонал, учители, преподаватели, спортисти, треньори и др.

Издадено разрешение за работа може да бъде продължено за срок до 12 месеца, ако са налице основанията за първоначалното издаване на разрешението и няма прекъсване в заетостта.

На командирован служител разрешението за работа може да бъде продължено по изключение, ако поради форсмажорни обстоятелства дейността, за която е изпратен, изисква превишаване на първоначално обявената продължителност.

Облекчен режим:

Не се изискват разрешения за работа на чужденци с постоянно пребиваване в България, с предоставено им право на убежище, признат статут на бежанец или хуманитарен статут, такива, които са по международен договор, по международни програми, за управляващи търговски дружества, участници в научни мероприятия, такива със статут на бежанци, членовете на семейства на граждани на ЕС (ако членовете са граждани на трета страна), членове на семейство на български гражданин.

Само с регистрация и без разрешение за работа са чуждестранни студенти, командировани до три месеца за определени в Наредбата дейности, туроператори и др.

Редица категории са освободени от пазарен тест, като висш ръководен персонал, специалисти при вътрешнокорпоративен трансфер, командировани служители в клон на чуждестранната фирма, гост-преподаватели, спортисти, треньори, лица от български произход, туроператори, циркови артисти и др.

Законодателство на ЕС. Предложени промени в Наредбата за условията и реда за издаване, отказ и отнемане на разрешения за работа на чужденци в Република България – как се вписва това на фона на новата директива за синя карта от т.г.

Директива 2009/50/ЕО на Съвета от 25 май 2009 година относно условията за влизане и пребиваване на граждани на трети държави за целите на висококвалифицирана трудова заетост (т.нар. Директива за „Синя карта”) следва да бъде транспонирана в българското законодателство в съответен срок. Този срок изтича през 2011 г.

Дотогава заложените промени в проекта на ПМС за изменение на *Наредбата за условията и реда за издаване, отказ и отнемане на разрешения за работа на чужденци в Република България* могат да действат, без да са в ущърб на постигнатото в процеса на транспониране на правото на ЕС в тази област (както е упоменато и в становищата – приложени в пакета документи за приемане на ПМС - на двете работни групи към Съвета по европейски въпроси, които са отговорни по тези въпроси – РГ 2 „Свободно движение на хора” и РГ 23 „Сътрудничество в областта на правосъдието и вътрешните работи”) и без да пречат на изпълнение на ангажиментите на страната ни като държава-член.

Точно заради новата директива за синята карта сме заложили контролен срок в края на 2010 г. – за да се произнесе *Националният съвет по трудова миграция към министъра на труда и социалната политика* необходимо ли ще бъде да действат и през 2011 г. заложените в ПМС нови разпоредби.

Бихме искали да Ви информираме, че Работната група по анализ на законодателството във връзка с транспониране на Директива 2009/50/ЕО на Съвета от 25 май 2009 година

относно условията за влизане и пребиваване на граждани на трети държави за целите на висококвалифицирана трудова заетост ще излезе със становище по този въпрос още в края на настоящата година. След което ще предприемем необходимото за изготвяне на текстове за промени в различни правни актове и през 2011 г. ще бъде спазен срокът за въвеждане на директивата в националното ни законодателство и този факт ще бъде надлежно нотифициран по съответния ред.

***Наредбата** за условията и реда за издаване, отказ и отнемане на разрешения за работа на чужденци в Република България ще е един от нормативните актове, които ще претърпят промени в указания срок, които промени ще произтичат от въвеждане на директивата в законодателството ни.*

Дотогава заложените промени **могат да действат в защита на интересите на българските граждани**, без това да пречи на изпълнението на поетите ангажименти от страна на България като държава-член на ЕС.

III. Развитие на пазара на труда и безработицата

Икономическият спад и влошената стопанска конюнктура предопределят отрицателните тенденции на развитие на пазара на труда през настоящата година. Икономическата активност и заетостта намаляват, а безработицата нараства. Според резултатите от проведеното от Националния статистически институт наблюдение на работната сила през третото тримесечие на 2009 г. равнището на икономическа активност на населението на възраст 15-64 г. намалява с 0.8 процентни пункта в сравнение със същия период на 2008 г. и достига 67.7%.

Заетостта също намалява, като равнището на заетост за възрастовата група 15-64 г. през третото тримесечие на 2009 г. е 63.1%, или с 1.9 процентни пункта по-ниско в сравнение със същия период на миналата година.

По данни от същото наблюдение коефициентът на безработица се увеличава с 1.6 процентни пункта спрямо трето тримесечие на 2008 г. и достига 6.7%.

Тенденция на нарастване на безработицата се наблюдава и съгласно административната статистика на Агенцията по заетостта. В края на месец октомври в бюрата по труда са регистрирани близо 305 000 безработни лица, а равнището на регистрирана безработица е 8.23% (при средна стойност за ЕС за месец септември 9.2% по данни на Евростат).

Успоредно с общото нарастване на безработицата нараства и броя на безработните от някои от целевите групи на пазара на труда. Например безработните младежи до 29 години нарастват с приблизително 19 100 души в сравнение с октомври 2008 г. и са около 56 600 души или 18.6% от всички безработни.

През октомври входящият поток в бюрата по труда обхваща около 43 600 новорегистрирани и с възстановена регистрация лица. В сравнение с октомври 2008 г. входящият поток от безработни лица нараства с около 16 600 души или с 61.4%. Анализът на структурата на входящия поток показва, че увеличението се дължи основно на по-големия брой новорегистрирани лица, които са 96.3% от входящия поток.

Новорегистрираните безработни лица в бюрата по труда имат следната структура:

- Лица, освободени в резултат на масови уволнения – 2.5%.
- Лица, освободени по друг ред (по взаимно съгласие, частични съкращения и др.) – 55.5%.

- Регистрираните в бюрата по труда неактивни лица са 10.9%.
- Регистрираните лица с цел ползване услуги на други институции (ДСП, здравеопазване и др.) са 8.5%.
- Работилите в други региони на страната са 8.4%.
- Регистрираните лица с приключили договори по програми и мерки за заетост са 6.7%.
- Регистрираните в бюрата по труда след изтекъл санкциониращ срок от 12 месеца от прекратяване на предходната регистрация са 6.5% от всички новорегистрирани.
- Регистрираните лица, работили в чужбина, са по-малко от 1% (0.8%) от новорегистрираните.

През октомври 2009 г. на първичния пазар на труда (извън мерки и програми) в бюрата по труда са заявени около 12 000 свободни работни места. От тях само 10.5% са новоразкрити при 19.2% новоразкрити места в реалната икономика през октомври 2008 г. Това намаление е пряк резултат от негативните последици от кризата върху реалната икономика.

През октомври чрез посредничеството на бюрата по труда работа са започнали около 19 500 безработни лица с около 6 600 повече в с октомври 2008 г., което е следствие от активната дейност на трудовите посредници.